

SWEDISH ALMANAC

För Året
Efter vår Grälsares Christi födelse,
1770.

Till STOCKHOLMS Horizont.

Efter 59° grad. 20' min. Pol-högd, och $1\frac{1}{2}$ tids-
min. Meridian-fallnad Öster om Uppsala
Observatorium.

Efter R. Maj:t:s Rdd. Godordnande;
utgåmen
af Dessa Weten-skaps-academie.

STOCKHOLM,

Skrift hos Direct. LARS SALVIUS.

Exemplaret säljes hafstadt och skurit för 3 öre Sunt

Slutet af Magist. OLOF TÖRNSTENS ut- derrättelse om Lins Såning och Be- redande, m. m.

Sedan Linet är nedsankt, får man i sselfwa werket finna, at det ena Linet begynner förr lufta, slämmas och upflyta, hvilket bewisar större benägenhet til rötning, än hos andra sortter, och tjåna deſe märken til säljer rättelse, när hvardera sankt bör förſi pröfwas, hwarfore jag håller åfwen icke orådeligt, et berörde uplyftande, som är oswifligast tefnet til rötningens begynnelse, ej må igenom alt för mycken tyngd hindras; utan hårdre befrämjas igenom någon svag öfverwigt, så at Linet kan obehindradt upftiga: Ty man gör härav den sakra slutsats, at i fall luften imedlertid ingen märkelig ändring undergår, och Linet inom förſia dygnet upflyter, möste det sif i början af 4:de dygnet pröfwas: flyter det 2:dra dygnet, lämnas det orört til 6 a 7 dagen. Sker det icke förr, än 3:die dygnet, kan det ligga til det 10:de a 12:te; och der det först på 4:de dygnet upflyter, är ingen pröfning nödig förr än på 16:de eller 18:de dygnet, och så widare, alt räknadt ifrån nedfånings-timan. Men så snart Linet på sådant satt lika som hämtat luft, bör det åter, utan minsta drögsmål, förmödeli större tyngd nedsankas.

Lil

Til mera vättesse i detta granska stycket, vil jag ånnu bifoga andra observationer, huru länge nämlig Lin blifvit på et och samma ställe, men vid åtskillig vårmå i vatnet, syradt, så väl ordinairt, som längst och kårtaſt. Ut et morast eller en liten Insjö på gyttiebotn, på minst 4, ordinairt 6 a 7, längst på 10 dygn. Uti någon rånnel mellan 2:re Fussjöar med sakta flytande vatn, på gyttiebotn, på 5, 7 a 12 dygn. På lerbotn, 6, 8 a 14 dygn. Uti sselfwa Insjöarna af medelenåttig storlek, på gyttiebotn, fordras 7, 10 a 15. På lerbotn, 8, 12 a 18. På sandbotn, 9, 14 a 20. Uti sakta åvatten, 9, 14 a 24. I något rörligare, 12, 18, 30. Uti åkna snällare vatn 14, 21, 26 dygn; och i fall rötningen anställes sent på hösten, händer ej sällan, at den i större vatn, och särdeles uti åar, tager någon ånnu längre tid, änna dertil, som redan anmärkt är, at Linet far frysa in och ligga hela wintren öfwer. Men som man satt erfara, at höströtning, och den som sfer på frisk tag, är et missbruk, hvarigenom Linet försäuras, och hvilket alle förmögtige lära derfore åndra, kommer Linet antingen at rötas om våren, eller åtminstone ej förr än det blifvit fullständigen torkad; så föreställer jag mig, det kårtaſte tiden i hvarje vatn om våren, och den längsta om hösten, blifwa hådanefter de allmännaſte.

Deſe försök syfta så mycket mindre på någon utſtaſing,

ning, som skulle tjåna til regel, huru länge Lin uti hvarje
vatn syras bör, som det alt för jällau får ankomma på
någon hel dags betänke-tid, när rötningen skal infästas,
utan håldre bör man tilse, huru w da det blifwer möj-
ligt at utforsta sjelfwa timan, då basiet loñnar, och af
längre rötning börjar få skada: dock formodas, at dese
anledningar tjåna de måst okunnige til mycken hielp, at af-
paşa tiden, då första profwen anfästas bora. Profwin-
gen begynnes en eller annan dag, innan man formodar,
det Linet skal upptagas, först med gröfsta sorten, eller den
som förest upflutit, och sedan uti ordning med de andra
slagen. Man drager några strån utur särskilde knipper,
så djupt i vatnet, som man känner åt, bräcker dem
midt på, och försöker om basiet låter sig dragas. Om
det ffer, så at halmen blifwer bar, profwar man dernäst,
at linda några strån om fingret, och tilsor, om några
stånglar på et eller annat ställe sticka sig ut, och afklada
sig basiet. Widare pistar man några strån sönder på slä-
ta vatnet, och gifver akt, om tågen af et eller flere af
dem synes dymedelst wilja sig sondra ifrån halmen: i
hvilka handelser et prof, af 2 eller 3 händer fulla, lages
likaledes utur flere knippor, torkas helt tunt utbreddt i
solen, för elden, i eller under taket i en warm stuwa, och
når det således är gauka väl tor, kan man gnugga
några strån mellan händerna, at försöka om stafwen

slappa. Men det visar sig dock ej så tydeligt, som när
det bu'tas, bråkas och redes, såsom annat Lin, då in i
snart finner, om det låter sig renas eller ej, eller om det
ffer med särdeles svårighet, hvilket alt verist illes lika
med alla prof, som sedermera försökte bliswa.

Som jag redan gjort det förbehåll, at profwen sto-
la tagas i god tid, föreståller jag mig, at första profwen
svårigen låter sig renas, utan at stånglarna hålla sig
fast, som länga halm-åndar. Nåsta prof torde väl un-
der enahanda redning slappa stafwen något bättre, dock
ej så, at tågen erhåller den fullkomliga renhet, som åstun-
das: dersöre hämtar man strax nytt prof, hvilket uti
beredningen finnes förlora de måsta stafwen, dock ej eller
förr, än Linet under beredningen af längsru stafning
blifvit litasom fördött. Då man finnit et sådant klu-
nemärke, är man snart försäkrad, at nästa prof är hel-
lagout, och bör dersöre tagas af et helt knippe, eller åt-
minstone 5 a 6 händer fulla af särskilde, hvilket strax
profwas, om det väl funker, och sedermera, om den tor-
kade roten affaller under bultningen, samt om stafwen
under beredningen släcka frist omkring, och fölakteli-
gen, at Linet blifwer rent, utan at slitas i redskaperne,
och dersöre bör på samma stund upptagas; men alt för
stor skyndesamhet fordras til at hinna så snällt göra
försöket, at Linet, som imedertid ligger i jämta syrning,

Ej rötes för mycket: dersöre må man på sista tiden hvarje
3 timmar hämta nytt prof, och upptaga Linet, då sista
profvet låter sig renas, fäst något trögt, eller då man är
vis, at et nytt prof skal gå lätt och finnas hel lagomt.
I synnerhet är denna försigtighet då nödig, när Linet ej
legat öfver 10 a 12 dygn, innan man får et prof, som
läter sig fullkomligen renas. Jag har väl på sådant sätt
icke annorlunda funnat, än förslags-vis antaga prof-
vets förhållande; dock tjänar likväl denna utställning till
säkra hämmärken, huru fort rotningen lider. Vid prof-
vets anställande är ingen ting angelägnare, än att Linet
väl och ordenteligen torkas, och att man uti sista
tiden hästar dermed så fort man någonsin hinner. Som
intet ohäkladt Lin finnes utan några stäf, så bor det ej
eller väntas här: angelägenheten består deruti, att då
man, för större säkerhet, håller och borskar sista prof-
vet, falla stäfven bört, undantagande på någon enda
förstånd tåga, eller på Lin, som blifvit frost-
håmdt, emedan sådana stäf kunna aldrig igenom rot-
ning och beredning losas. Härmämte är lika nödigt
et wetta, det Lin, som blifvit i minsta laget syradt,
är väl icke det bästa, dock kan på hvarje handa sätt
förfärras; men om Linet under häftig rotning, le-
get några timmar, eller annars et helt eller halft dygn
för länge, står det aldrig at hjälpas, utan Linet faller
bört

bort under bräken och häksan, samt garnen och väf-
naderne blifrea ofta onyttige.

När åndteligen Linet är fullsyradt, och tas
ges up, afkölses det mycket warsamt, och samman-
lägges på landet til watsnets afriinnande, hvarjämte
et par olika knippor genast må terkas och redas, at
man sluteligen får et säkert prof, huru wida Linet bör
antingen åter på någon fårt tid nedläggas, eller om
det gör tilföllest, at således, uti 1 a 2 dygn ligga til-
sammun, samt åfwen om det under torkningen kan
fördraga någon längre jord-röta; hvilket sätt bågge
bidraga ej litet til ståfwens losande på Lin, som fin-
nes hårdt och trögt i beredningen. Bästa och allmän-
naste sättet, at federmera torfa Linet, är, at uplösa
knipporne, och breda Linet på de torraste backar man
finner, så tunt, at näppligen 2 a 3 strän få ligga
tillsammun, hvareft det tillika vändes och blekes til
en jämn och klar färg, samt åndteligen när blekni-
ngen för sig gått, at i phänta och luta det på båda si-
dor af en hyp sträng, som ärvt dertil uppfälde i län-
ga sträckor, der det likväl icke packas så, at torkni-
ningen deraf hindras. Här får det sätt så länge man
behagar; men på marken är det icke rådeligt, at lä-
ta det ligga öfver en beständ tid, hvilken är olika alt

som väderleken fogar sig, esser Linet är mer eller mindre syradt. Lin, som är nog röadt, tol icke längre ligga, än 3 a 4 dñgn, men det som är hårdt och för litet syradt, kan ligga 6 a 8 eller 10 dñgn, hvarom et eller annat försöks anställande vid beredningen gifwer säkraste underrättelse. Men dersörnn in kan man vid tilsädden här och der gnugga några strén sönder, at så weta huru det förhåller sig. Den som et eller annat är med sådan slit handterat sit Lin, winner icke allenast fullkomligt nöje af en god och utsökt wahra, utan får åsven den färdighet, at sedernerå allenast med några få säkra prof erhålla lika godt Lin. Att torka Linet i hela knippor är flere åfwentyr under fastadt, och ådrager det måstedels en gemen färg.

At ytterligare beslita sig om utwaldt Lin, måste man bereda det lust-tort, men är det efter yttersia sol-torkning ånnu för trögt, och förlakteligen för litet syradt, eller i fall det af sammanliggning fått slå sig tilbaka, och bliswt deras segt, måste torkningen underhielpas med god Kanumarwärma uti et torhus, dock allengast med en enda eldning, eller et dygnz torlekid. Bliswt beredningen ånnu för svår, så å Linet af förseende säkert illa syradt, och kan ej botas, utan at bliswa å nyo utbroot på gråswall: men twartom,

der Linet kan utan elstorkning renas, sedan lust-tort kan forsvunnit eller Linet å nyo miuknat, är lisa öfvertygeligt, at det bliswt för mycket watnat.

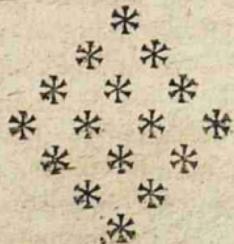
Beredningen sker först igenom hvariehanda mdel, at kroha halmen eller stålkarna, antingen med flubbor, watn-hamrar, trostning, eller en tånlig walls, alt under stötig tilsyn, at icke Linet oredes, af kantiga och väldsamma redskaper åshrytes, eller bliswt för litet syradt, hvilket utrönnes då man försöker, om en hand full utan synnerlig motstråfwighet läter sig lindas omkring handen.

Dernäst följer bråkningen, som tjänar til at åshryta eller bråcka den krohade halmen, hvilken är åsien fullbordad, så snart häslan af sin egen tyngd vid handen, som hånne uppehåller, bojer sig ned.

Sist kommer Reningen; hvarigenom flåsven bortkafwas, som nog allmärt sker med ståltor, men är dersöre icke at förlina med den wida fördelaktigare method, som brukas i Örgermanland, at förrätta reningens med dragor; et redskap, som jämte de förra finnas åfsluckne och bestrefne, uti min beskrifning om Nåtra Sockens Linsåde, som är 1753 bliswt tryft

tryckt och utgifvit i Upsala. Jag får ej gifwa för-
flag på en machine, som jag allenuist har i modell,
ester den ånnen icke blifvit applicerad til watn-werk,
dock hoppas jag framdeles kunna derigenom upte för
allmänheten något, som skal göra åtfällig nyttा, mäst
til besparing af många 1000:de dagsverken. Ju län-
gre som Linet sebemera får ligga innan det förbrukas,
åtswen som ock förut mellan hvarf flycke af be-
redningen, desto bättre blifver det: ty Lin ligger til
Sille, men Ull til null.

Här slutas Linförlöten, och i nästa års Allma-
nach följer Beskrifning om Hampar.

Pästernas afgang ifrån STOCKHOLM, Jämte Bref-Taxan.

Måndagen, kl. 6. e. m. utgifwas Brefwen til

Avestad	4	Falkenberg	8	Lidköping	6	Sundsvall	6
Mjungsås	7	Falköping	6	Lindesberg	5	Säther	5
Urboga	4	Falum	5	Mariestad	6	Söderh.	5
Åkersund	5	Gefle	4	Marsfread	8	Tierp	3
Bästia	8	Götheborg	7	Nora	5	Torshälla	4
Bohus	7	Hedemora	5	Philipstad	5	Uddewalla	8
Bolkås	6	Hernösand	7	Ramunb.	5	Umeå	8
Carlstad	6	Hjo	6	Sahla	4	Upsala	3
Christineh.	5	Hovsta	5	Sigtuna	2	Varberg	8
Delsbo	6	Hudviksw.	5	Skara	6	Vennerb.	7
Etholms.	3	Kungsback.	8	Sköfde	6	Westerås	3
Eskarleby	4	Kungelk	7	Strömh.	4	Wik	5
Entöping	3	Köpmg	4	Strömsfa	8	Orebro	5

Samma dag til Norrige på Strymstad, à 12 öre
Gif:mit för hvarje lod.

Tisdagen, kl. 6. e. m. ingifwas Brefwen til

Gorgholm	7	Earle Cr.	8	Cimbrisb.	8	Eskilstuna	4
Gorås	7	Earlshamn	8	Ekebø	6	Gremaa	5
Caknar	7	Christiansf.	8	Eugelholm	8	Halmstad	7
Helsingborg	8	Mariesfred	3	Söderköp.	4	Västerwik	6
Tönköping	6	Medewi	5	Södertelje	2	Wexö	7
Laholm	7	Norrköping	4	Sölvitsb.	8	Wimmerby	6
Lands Cr.	8	Nyköping	3	Torehälla	4	Wibby	8
Linköping	5	Qvarsebs	4	Trosa	3	Ysta	8
Lund	8	Skenuinge	5	Wadstena	5	Ås	4
Malmö	8	Strengnäs	3				

Samma dag, neml. Tisdagen om Sommarens til
Finland och Rysland öfwer Alands-haf;

Jämväl och kl. 8. e. m. til utrikes vter på
Hamburg 22, Helsingör 12, Stralsund 22.

Torsdagan, kl. 6. e. m. til samma orter som om
Måndagen, förutan Falköpings, Hjo, Wik och
Norrike. Jämväl til

Brahestad	10	Luleå	9	Torneå	10	Ås	4
Cajana	10	Piteå	9	Uleåborg	10	Dregrund	4
Frohsö	8	Sunnanå	10	Ålmål	6	Östhammar	4
Doch om wintren Norra vägen til Fin- och Rysland.							

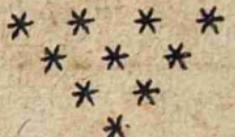
Fre-

Fredagen, kl. 6. e. m. til samma orter, som om Tis.				
men ej til Trosa och Ås; samt öfwer Alands haf til				
Axianpel.	9	Ekenås	8	Ötvisa
Björneb.	8	G. Earleby	9	Lilla Abbor-
Borgo	8	Grifleh.	3	forsk
Eastelholm	5	Hessingf.	8	Norrteleie
Christine- stad	9	Jacobstad	9	Ny Carlby
Ekerö	4	Kangosala	8	Nystad
		Karis	8	Näderdal
			7	Abo

Man kan jämväl om Fredagen strifwa til
Brahestad 10, Uleåborg 10, Ulricehamn 6.

Brefwen til Ryska orterna, franqueras på lilla
Abborforsk, à 9 öre Silf:mt för hvarje bok.

Lördagen. Allenast til Dalers, 2 öre.

Almanachor för Stockholms, Götheborgs och
Lunds Horizonter, säljas partie-wis i Stockholm,
uti Kongl. Wetenskaps-Academiens Contoir i hu-
set N:o 126 vid Stora Ny-Gatan, på samma sida
som tillskriften, samt i Norrköping hos Boktryckaren
Joh. B. Blume, i Göteborg hos Bokbindaren Joh.
Georg Lange, i Örebro hos Rådmannen och Bok-
bindaren Joh. Hamberg, i Lund hos Bokbindaren
Henning Fr. Bundt, och i Jönköping hos Bokbindaren
Gust. Heur. Adrian, för 7 dal. Silfvermynt eller 21
dal. Kopparmynt 100 Exemplar oinbundne; samt i
Kongl. Wetenskaps-Academiens Contoir för 7
dal. $21\frac{1}{3}$ öre Silf:mt, eller 23 dal. R:mt
häftade och sturne.

